

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

Beszámoló a Pécsi Egyetem III. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2014 c. konferenciájáról

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Tudományfilozófia és Tudománytörténet Doktori Iskola doktorandusz hallgatói előadást tartottak a Pécsi Egyetemen 2014. április 15-18-án megrendezett III. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencián. Az eseményen az alábbi témákban és szekciókban adtunk elő:

Nádasi Eszter: Bioetikai perspektívák a poszthumanizmus és a modern reprodukciós technológiák társadalmi implikációiban

2014. április 17. (csütörtök)

Filozófia szekció

PTE ÁOK 5. szemináriumi terem

Szekcióvezetők: Demeter Tamás, Szolcsányi Tibor, Zuh Deodath, Sivadó Ákos, András Ferenc, Kovács Gábor

A poszthumanista elméletek és a modern reprodukciós technológiák vizsgálata során a két terület olyan közös bioetikai kérdéseire fókuszálunk, melyek tudományos és társadalmi szempontból is releváns, kortárs dilemmákat vetnek fel.

A fejlődő orvosi biotechnológia erősen meghatározza a poszthumanista elméleteket, és azt, ahogyan ma az emberi testről és annak hatáiról gondolkodunk. A poszthumanista elméletek bemutatásakor azokat a megközelítéseket emelem ki, melyek az ember és a gép, az emberi lét és technológia határvonalait vizsgálják a modern orvostudomány tükrében. Bioetikai szempontból fontos kérdés, hogy mekkora a távolság ezek között, illetve, hogy milyen mértékű hibriditás vagy beavatkozás számít elfogadhatónak, és mi az, ami már aggályos.

Vizsgálom a poszthumanizmus és modern reprodukciós technológiák közötti elméleti és gyakorlati összefüggéseket: a poszthumanizmus orvosi dilemmái közül részletesen elemzem azokat, melyek a modern reprodukciós technológiákhoz kapcsolódnak. A mesterséges megtermékenyítés különböző formái önmagukban véve is számos etikai kérdést felvetnek, orvosi és társadalmi szempontból egyaránt: ezeket összevetem a poszthumanista elméletekben megjelenő reprodukciós diskurzusokkal.

Mind a poszthumanista elméletek, mint a modern reprodukciós technikák fogadtatása is ellentmondásos. Az utóbbi olyan természetesnek vett fogalmakat is kérdőjelez meg, mint a fogantatás, az anyaság, vagy az emberi test határai. A poszthumanizmus egyes elméletalkotói szerint az emberiség végét jelenti, míg másik egy átalakulási folyamatként tekintenek rá. A bizonytalanság nem csak tudományos szinten van jelen: a biotechnológiai fejlődése és a hozzájuk kapcsolódó bizonytalanságok sokak számára ijesztő változási perspektívákat jelent.

Az előadásban bemutatom az egymásnak ellentmondó vélemények és megközelítések. A poszthumanizmus képviselői közül azokra támaszkodom, akik kiemelt szempontként kezelik bioetikai és társadalmi megközelítéseket (N. Katherine Hayles, Cary Wolfe, Stefan Herbrechter, Roberto Esposito).

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

A poszthumanizmus és a mesterséges reprodukció összefüggéseinek bioetikai és társadalmi szempontú elemzésben továbbá kiemelt figyelmet fordítva azokra az implikációkra, melyek a jelenleg létező nemi struktúrára vonatkoznak. Elméleti szinten ugyanis gyakran felmerül, hogy ezek az elméletek és technológiák egy új, posztgender társadalom kialakulásához vezetnek majd, ami felveti a kérdést, hogy hogyan alakulhat át a társadalmi nemek felfogása a poszthumanista berendezkedésben, miben lesz más, mint a jelenlegi rendszer, és hogy mi a szerepe ebben a modern reprodukciós technológiáknak és a biológiai nemhez kapcsolt szerepek változásának.

A téma elméleti, filozófiai alapvetéseinek, társadalmi és politikai implikációinak vizsgálatok interdiszciplináris megközelítést használok, és reflektálok arra, hogy az összekapcsolódó tudományterületek hogyan informálják egymást. A felsorolt megközelítések kívül használok a Gender Studies és Science and Technology Studies (STS) megközelítéseit. A téma tudományos kommunikációja és reprezentációja szintén fontos kutatási perspektívát és interdiszciplináris együttműködési lehetőséget, kapcsolódási pontot jelentenek a különböző tudományterületek képviselőinek.

Pintér Dániel Gergő: Bruno Latour Cselekvő Hálózat Elméletének alkalmazása a modern tudománykommunikációban

2014. április 17. (csütörtök)

Filozófia szekció

PTE ÁOK 5. szemináriumi terem

Szekcióvezető k: Demeter Tamás, Szolcsányi Tibor, Zuh Deodath, Sivadó Ákos, András Ferenc, Kovács Gábor

Tudás-alapú társadalomban élünk: a mindennapjainkat, kultúránkat, gazdaságunkat szervező ismeretek társas mechanizmusok által termelődnek, fogadtatnak el, terjednek és kerülnek alkalmazásra. A tudományos -technikai üzenetek a társadalom fejlődésének legfőbb mozgatórugói: naprakész, helytálló információk nélkül az emberi civilizáció tudása aligha gyarapodna. A tudományos gondolkozásmód terjesztése, a tudomány eredményeinek, s a társadalmi életben betöltött szerepének ismertetése a tudománykommunikáció feladata. E társadalmi és oktatási mozgalomként, munkaköri leírásként, kutatási területként és gyakorlatként egyaránt definiálható jelenség elsődleges célja, hogy a kutatók, professzorok, akadémikusok tudományról való beszédmódját érthetővé tegye a laikusok számára, növelje tudományos műveltségüket, s kétirányú interakció segítségével javítsa a tudomány alkalmazhatóságának hatásfokát.

A 2000-es évek információrobbanása az azóta megjelenő globális méretű problémák komoly kihívás elé állították a tudomány nyilvános, laikusok általi megértését vizsgáló kutatókat és a tudományos tartalmú közlésfolyamattal gyakorlatban foglalkozó szakembereket. Tanulmányom elsősorban számukra kíván egy eltérő, – a *Publikus Tudományfelfogást* kiegészítő – perspektívát kínálni *Bruno Latour: Cselekvő Hálózat Elméletének* segítségével, melynek újszerűsége, hogy nem zárja ki sem a humán, sem a dologi vagy tárgyi komponenseket a tudományt alakító *ágensek* és *aktorok* rendszeréből. Az 1980-as

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

években megalapított interdiszciplináris iskola képviselői szerint a tudomány termelő és közvetítő mechanizmusainak megértéséhez nemcsak a tudományt befolyásoló cselekvőket, hanem a cselekvések által meghatározott hálózatot és annak heterogén összetevőit kell vizsgálat alá vonni.

Előfeltevésem szerint a tudományos ismeretterjesztést nem kizárólag társadalmi szempontok – politikai, gazdasági, jogi, kulturális – határozzák meg, hanem médiatechnológiai kritériumok is, mely alapjaiban változtatja meg a tudományfogyasztás csatornáit és igényeit, a kutatók és laikusok viszonyát, tudománykommunikációs termékek formai követelményeit és az üzenetek tartalmát. Tézisem a gyorsan fejlődő kommunikációs infrastruktúrát önálló szociológiai cselekvőként definiálja, mely segíthet pontosabban megérteni a tudomány összetett kapcsolathálózatának működését, a tudományos ismeretterjesztés hatékonyságát befolyásoló tényezőket, s a tudománykommunikáció során megjelenő eltérő érdekeket.

Szabó Krisztina: A digitális szövegértés felmérése – A 2009-es PISA-teszt definíciós problémái

2014. április 17. (csütörtök)

Filozófia szekció

PTE ÁOK 5. szemináriumi terem

Szekcióvezetők: Demeter Tamás, Szolcsányi Tibor, Zuh Deodath, Sivadó Ákos, András Ferenc, Kovács Gábor

A technológiai újítások eredményeképpen gondolkodási – így ismeretszerzési – szokásaink is folyamatosan változnak, melynek egyik fontos tényezője a szövegbefogadás- és értés, amit a multimédiás eszközök használata jelentősen befolyásolhat. A digitális környezet változásainak lényegét és hatásait egyre több kutatás igyekszik megragadni, ilyen például az Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) nemzetközi szervezetének 2009-es Programme for International Student Assessment (PISA) felmérése is. A 15 éves tanulók körében végzett teszt középpontjában a szövegértés állt, melynek során – a PISA-tesztek történetében először – külön, részletes összehasonlító adatokkal szolgáló tesztsorral vizsgálták a digitális szövegértést. A 19 ország részvételével készült, gondos minőségellenőrzésnek alávetett felmérésben hazánk is részt vett, az eredményekről pedig részletes jelentés készült, melyben a nemzetközi sztenderdnek megfelelő, a digitális szövegértést illető lekérdézés módszertanáról is szó esik. A jelentés – többek között – definiálja a szövegértés fogalmát, a digitális és nyomtatott szövegek alapvető hasonlóságait, különbségeit, típusait, formátumát, továbbá a szövegértést befolyásoló tényezőket, a mérés technikai jellemzőit és tartalmi kereteit. A digitális szövegek meghatározása a nyomtatott szövegekhez képest azonban olyan kérdéseket vet fel, melyek mind a szövegfelfogás, mind a szövegkezelés meghatározásának – módszertani szempontból kiemelten fontos – javítását, pontosítását igényelnék. Hipotézisem szerint a felmérés nem különíti el megfelelően a klasszikus értelemben vett szövegértés és szöveghasználat fogalmait, ami befolyásolja a teszteredményekből levont következtetéseket. A PISA2009-nek nem minden esetben sikerült

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

lépést tartania a digitális eszközfejlődés váltoásaival, sem pedig a modern szöveg- és befogadás-elméletekkel. Ezt jelzi az is, hogy a legutóbbi (PISA2012) felmérésben – bár középpontjában a matematika állt – annak ellenére sem tettek kiegészítéseket a szövegértés módszertani vizsgálatát illetően, hogy arra több szempontból is szükség lett volna. Előadásomban ezekre, a kiegészítést érdemlő vonásokra, a digitális szövegek sokrétű értelmezési és kategorizálási lehetőségeire, valamint az online térben történő szövegértés jövőbeli kihívásaira szeretném felhívni a figyelmet. A digitális szövegértés vizsgálatának összehangolása a modern szövegelfogás és befogadás-elméletekkel, valamint a precíz kategóriaképzés és fogalmi definiálás hosszú távon a PISA-mérések módszertani fejlesztésének sarkalatos pontja lehet.

*

A Konferencia pozitív hozadéka, hogy mindhárman publikálhatunk egy-egy negyvenéves karakteres szakcikket, amit a Konferencia hivatalos tanulmánykötetében fognak lehozni 2014 szeptemberében.

Az eseményen való részvételt a Heller Farkas Alapítvány támogatta, melyet ezúton is tisztelettel köszönünk!

Budapest, 2014. április 22.

Nádasi Eszter, Pintér Dániel Gergő és Szabó Krisztina